

Memo

Voor : Provinciale Staten van Limburg en Noord-Brabant
Onderwerp : Voorbereiding werkprogramma 2024
Datum : 12 september 2023

Aanleiding

Zoals gebruikelijk komt de Zuidelijke Rekenkamer (ZRK) in september met eerste voorstellen voor het onderzoeksprogramma voor het volgend jaar. Volgens de Gemeenschappelijke regeling Zuidelijke Rekenkamer (artikel 11, lid 1b) dient het werkprogramma voor 1 november te worden vastgesteld. Statenleden kunnen tot die tijd hun voorkeuren kenbaar maken, zowel ten aanzien van de onderwerpen die de rekenkamer in dit memo voorstelt als eventuele eigen alternatieven. Normaal worden deze voorkeuren besproken met de programmaraad, maar vanwege het nog te voeren gesprek over de voortzetting en rol van de programmaraad vindt de afstemming dit jaar rechtstreeks plaats tussen beide Provinciale Staten en de ZRK. In afstemming met beide griffies zijn en worden afspraken gemaakt voor een bespreking per provincie. Na de inbreng van beide Provinciale Staten stelt het bestuur van de Zuidelijke Rekenkamer het werkprogramma 2024 vast.

Selectiecriteria Zuidelijke Rekenkamer

De Zuidelijke Rekenkamer hanteert een aantal vaste selectiecriteria voor het kiezen van onderwerpen voor onderzoek:

- Het maatschappelijke en/of financiële belang van het onderwerp.
- De mogelijkheden om bij te dragen aan leren en/of verbeteren.
- Risico's in doeltreffendheid, doelmatigheid en/of rechtmatigheid van het beleid.
- Verantwoordingsrisico's.
- De verwachte toegevoegde waarde van het rekenkameronderzoek (ten opzichte van andere onderzoeken).
- Het onderwerp leent zich voor een vervolg op een eerder rekenkameronderzoek.
- Het betreft een werkgebied van de provincie waar we nog relatief weinig onderzoek hebben gedaan.

Naast deze vaste selectiecriteria, die samenhangen met de wettelijke taak van de rekenkamer, kiest de rekenkamer om de zes jaar een aantal speerpunten. Voor de periode 2023 – 2028 betreft het de volgende punten:

- Doorwerking: meer aandacht voor de implementatie van aanbevelingen van eerder onderzoek (relatie met lerend vermogen van de provincie)
- Weerbare democratie: zuurstof geven aan een gezond duaal spel tussen Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten, versterking van 'checks and balances'.
- Inspelen op de actualiteit: door middel van korte rapportages eerdere lessen actualiseren en flexibele programmering, zodat kan worden ingespeeld op verzoeken van Provinciale Staten gedurende het jaar.
- Leren in netwerken: bijdragen aan goede samenwerking van de provincie met andere partijen 'buiten'.
- Kennis voor burgers: bijdragen aan inzicht in voor burgers belangrijke maatschappelijke thema's.

Op basis van de hierboven genoemde selectiecriteria en speerpunten en een reeks gevoerde gesprekken binnen en buiten de rekenkamer, komt de ZRK met de onderstaande voorstellen voor het werkprogramma 2024.

Voorstellen voor werkprogramma 2024

1. Ondersteuning Provinciale Staten

Belang van het onderwerp

PS zijn een belangrijke speler in het provinciale politieke speelveld. Ze zijn het hoogste bestuursorgaan van de provincie en staan daarmee aan het hoofd van de provincie, met een kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol. PS sturen op hoofdlijnen (ze stellen kaders), controleren (de uitvoering daarvan door) GS en vertegenwoordigen de bevolking. Ze zijn daarmee binnen het provinciale bestuur onderdeel van de 'checks and balances', ze zorgen voor tegenwicht. Het op orde zijn van de checks and balances, tegenwicht en tegenspraak is een (rand)voorwaarde voor goed bestuur.

Ondersteuning van de volksvertegenwoordiging is geen luxe of bijzaak maar een essentiële voorwaarde voor het functioneren van een sterke democratie.¹ Hierin zit een directe link met het speerpunt 'weerbare democratie' van de ZRK voor 2023 – 2028. Een goede ondersteuning van de volksvertegenwoordiging draagt bij aan goede besluiten en bevordert zo in brede zin de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het openbaar bestuur.

Voor de medewerkers in de ondersteuning is het van belang dat ze voldoende armslag hebben om hun taken goed te vervullen. Dit om te hoge werkdruk, verminderde aantrekkelijkheid van de functie en een hoog verloop te voorkomen. Onderzoek van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK) uit 2022 – waaraan 70 gemeenten, 6 provincies en 6 waterschappen² hebben deelgenomen – laat zien dat er een (steeds) grote(re) druk op de griffies wordt gevoeld, ze (daardoor) nauwelijks toekomen aan inhoudelijke/ strategische ondersteuning en de noodzaak wordt ervaren om de griffie te professionaliseren.

In het najaar van 2015 constateerde de Zuidelijke Rekenkamer op basis van onderzoek dat de ondersteuning van PS van Noord-Brabant en Limburg niet optimaal/volledig werd benut en bescheiden was bedeed door PS. Dit terwijl er aan de ene kant sprake was van een intensivering van activiteiten van PS (waaronder meer en complexere dossiers) en aan de andere kant toenemende versplintering (meer en kleinere fracties waardoor o.a. de taakverdeling binnen een fractie steeds moeilijker wordt), grotere mobiliteit, minder anciënniteit/ervaring en grotere gejaagdheid bij PS. Dat wringt. Er werd dan ook gepleit voor een ruimhartigere ondersteuning van PS.³ Onderzoek in 2024 naar de ondersteuning van PS biedt de kans te bezien in hoeverre onze conclusies en aanbevelingen uit 2015 doorwerking hebben gehad, een ander speerpunt van ZRK voor 2023 – 2028.

Begin 2024 is een geschikt moment om inzicht te bieden in, en aandacht te vragen voor, ondersteuning van PS. De in 2023 aangetreden nieuwe Staten hebben dan bijna hun eerste jaar erop zitten en kunnen de uitkomsten van het onderzoek samen met de opgedane ervaringen benutten om eventuele keuzes te maken voor hun ondersteuning in de komende jaren.

¹ Advies van de Raad voor het Openbaar Bestuur, *Goede ondersteuning, sterke democratie. Over de ondersteuning van decentrale volksvertegenwoordigers*, november 2020.

² NVRK, *Over de ondersteuning van de volksvertegenwoordiging, De bevindingen uit het DoeMee-onderzoek 2022 in bredere perspectief*, december 2022. Daarin wordt gesteld: "directbetrokkenen menen dat de toename van de ondersteuning achterblijft bij de sterk toegenomen eisen en verwachtingen ten aanzien van de volksvertegenwoordiging. (...) de 'waan van de dag' meer en meer aandacht opeist, zowel van de volksvertegenwoordigers zelf als van hun ondersteuning."

³ Zuidelijke Rekenkamer, *Provinciale Staten in bedrijf. Over versnippering, omloopsnelheid en vliegrepen*, 14 oktober 2015.

Mogelijke invulling

Qua vraagstelling kunnen we aansluiten bij de onderwerpen die in het ZRK onderzoek van 2015 aan bod zijn gekomen. De hoofdvragen van het onderzoek zijn dan:

- Hoe heeft de ondersteuning van PS zich in de afgelopen 8 jaar verder ontwikkeld?
- Wat is de huidige stand van zaken (twee coalitieperiodes later)?
- Wat zijn de ervaringen in het eerste jaar van de nieuwe Provinciale Staten?
- Hoe verhouden de ontwikkelingen zich tot die van andere provincies?

Bij de beantwoording van bovenstaande vragen kunnen we kwantitatief een aantal zaken in beeld brengen, die eerder ook deel hebben uitgemaakt van het rekenkameronderzoek uit 2015 en we voor een belangrijk deel ook kunnen vergelijken met de gegevens van andere provincies, die deel hebben uitgemaakt van het NVRR onderzoek uit 2022. Het gaat dan om zowel context informatie (aantal partijen/fracties, aantal vergaderingen, zittingsduur Statenleden etc.) als informatie die betrekking heeft op de informatievoorziening aan PS (aantal schriftelijke vragen, mondelinge vragen, moties, amendementen, werkbezoeken etc.). Dit soort gegevens maakt helder de opgave waarvoor zowel Statenleden als hun ondersteuning staan.

Na als basis een aantal zaken kwantitatief in beeld te hebben gebracht, willen we via analyse van documenten, digitaal beschikbare informatie en interviews met betrokkenen (denk aan vertegenwoordigers van PS, griffie, GS, organisatie) duiding geven aan de ontwikkelingen en welke aspecten van belang worden geacht voor een goed functionerende ondersteuning. Daarbij willen we betrekken recente initiatieven en uitingen in beide provincies, met als voorbeelden:

- In Limburg heeft het Presidium eind 2021 de werkgroep Versterking Positie Provinciale Staten in het leven geroepen.
- Ook werkt in Limburg de Stuurgroep Kwaliteit Openbaar Bestuur Limburg aan het herstel van het vertrouwen in de kwaliteit van het openbaar bestuur.
- De CdK in Noord-Brabant uitte in haar jaarverslag 2022 haar zorgen over de vele wisselingen in de Staten in de bestuursperiode 2019-2023: “Met het oog op het collectieve geheugen is het wenselijk dat er in de nieuwe bestuursperiode (2023-2027) minder wisselingen zullen zijn”.
- De griffie van Noord-Brabant en het Programma Ondersteuning Bestuur en Management hebben voor 2022 een onderzoek geprogrammeerd naar verbetermogelijkheden in de samenwerking tussen GS, PS, griffie en ambtelijke organisatie. Doel was in kaart te brengen waar het kraakt en schuurt, waar de samenwerking niet functioneel is.

Subsidies

Belang van het onderwerp

Subsidies zijn politiek gezien een geliefd instrument: de ontvangers zijn vaak dankbaar, de ‘betalers’ (alle burgers) zijn minder zichtbaar en protesteren niet. Op lange termijn is er echter een risico dat het aantal subsidies in de tijd en omvang groeit, met onduidelijkheid over de precieze toegevoegde waarde en het effect en gebrek aan overzicht. Voor het laatst in 2012 publiceerden we onderzoek Inzicht in doeltreffendheid subsidieregelingen provincie Limburg. In 2013 publiceerden we Inzicht in resultaten subsidieregelingen Noord-Brabant. Bij de behandeling en daarna kon het op veel waardering bij Statenleden rekenen: ze konden zich verbazen over het totaal (zoveel en zoveel verschillende zaken?) en specifieke onderdelen (ondersteunen wij deze activiteiten?) en biedt kans op politieke profilering.

Er gaat veel geld om in subsidies in beide provincies. Voor Limburg is het actuele beeld dat ruim € 100 miljoen van de begrote uitgaven naar subsidies gaat, 12,5% van het totaal.⁴ Voor Noord-Brabant gaat het om een bedrag van ruim € 300 miljoen⁵. In zowel onze onderzoeken als die van anderen – landelijk en lokaal – blijkt het effect van subsidies vaak lastig vast te stellen en bestaat er twijfel over de meerwaarde, vanwege:

1. Administratieve lasten: subsidies moeten worden aangevraagd, beoordeeld, goedgekeurd en verantwoord. Voor zowel aanvragers als de provincie vermindert dit de effectiviteit en doelmatigheid.
2. Oneigenlijk gebruik of misbruik: bij zeer ruime voorwaarden kan het zijn dat de subsidies worden aangewend voor producten, diensten en voorzieningen die weinig of geen effect hebben en/of alleen worden aangewend voor persoonlijk financieel voordeel.

Een algemeen aandachtspunt betreft de afweging van het instrument subsidies tegenover andere instrumenten. Economen wijzen er graag op dat subsidies relatief veel geld kosten (t.o.v. bijvoorbeeld regulering, toezicht en handhaving, heffingen), met beperkt (zicht op) resultaat. In recent 217a onderzoek van de provincie Limburg (2021, 2022) wordt ook gewezen op beperkte afweging t.o.v. andere instrumenten.

Voor de provincie Limburg stond het onderwerp subsidies eerder op het werkprogramma 2023 van ZRK, wat echter op grond van de actualiteit in het voorjaar van 2023 is vervangen door het onderwerp investeringen (nu lopend onderzoek). Meerwaarde van alsnog een onderzoek naar subsidies van Limburg kan zijn dat er bij subsidies vaak een directere link is te leggen met de programma's en programmadoelen van de begroting dan bij investeringen. Nadeel voor Limburg is dat er recent (2021 en 2022) al 217a onderzoeken naar dit onderwerp zijn gedaan.

Mogelijke invulling

Bij de invulling van het onderzoek zouden we terug kunnen grijpen op de uitkomsten van onze onderzoeken uit 2012 en 2013. Dit geeft zicht op de lange termijn doorwerking daarvan. Onderzoeken van andere rekenkamers over subsidies laten zien dat de implementatie van aanbevelingen vaak te wensen overlaat.

Naast een vervolg op de ZRK-onderzoeken van 2012 en 2013 zouden we nu meer in kunnen gaan op de risico's van stapeling, fragmentatie en lobby (grote bedrijven en organisaties hebben vaak de mensen, tijd en activiteiten om subsidies te kunnen vragen, aanvragen, besteden en verantwoorden). Uit het oogpunt van 'weerbare democratie' zouden we kunnen kijken naar verdeling van de subsidies naar doelgroepen en regio's (komen kwetsbare burgers en regio's goed aan bod? Is er mogelijk sprake van oneigenlijk gebruik of misbruik?)

Wonen

Belang van het onderwerp

Er zijn momenteel verschillende problemen op de woningmarkt.

- Er is een woningtekort. In 2023 wordt het tekort in Nederland op 390.000 woningen geschat. Het woningtekort is de afgelopen jaren sterk toegenomen en zal naar verwachting blijven toenemen de komende jaren.
- Hoge huizenprijzen: Voor starters en mensen met een laag- of middeninkomen is het moeilijk om een woning te kopen

⁴ 217a-onderzoek provincie Limburg naar subsidies: 'Waar voor ons geld', 2022

⁵ Totaalbedrag op basis van subsidieregister van de provincie voor 2022

- Sociale huurwoningen hebben lange wachtlijsten en private huurwoningen zijn schaars en vaak duur.⁶

In de Nederlandse Grondwet staat dat het bevorderen van voldoende woongelegenheden 'voorwerp van zorg' voor de overheid is. In 2022 hebben alle provincies afspraken gemaakt met het Rijk over de provinciale woningbouwafspraken. De afspraken tellen op tot ruim 900.000 nieuwe woningen voor de periode tot en met 2030. 2 op de 3 nieuwe huizen vallen in de categorie betaalbaar. Met de provinciale woningbouwafspraken omarmen de provincies de bouw-ambities van het kabinet, die ook zijn vastgelegd in het Programma Woningbouw. De totale woningbouwopgave is groter in Noord-Brabant dan in Limburg. In de provincie Noord-Brabant is het doel om tot en met 2030 ruim 130.600 woningen te bouwen. Dit betekent dat er de eerstkomende 10 jaar in deze provincie gemiddeld jaarlijks zo'n 12.000 woningen aan de voorraad zullen moeten worden toegevoegd. In de provincie Limburg is het doel om tot en met 2030 26.550 nieuwe woningen te bouwen. Dit komt neer op een productie van ongeveer 3.000 woningen per jaar. De gedeputeerde van Limburg onderstreept echter dat Limburg niet alleen méér woningen nodig heeft, maar vooral ook andere woningen.⁷ Daarbij gaat het om het type woning maar ook om zaken als waterveiligheid en duurzaamheid.

Recent zijn er verschillende berichten die erop wijzen dat de woningbouw voorlopig nog erg moeizaam verloopt. Zo is er al meerdere kwartalen op rij een daling van het aantal vergunningen voor nieuwbouwwoningen.⁸ En in 2024 lijkt de woningbouw 50% terug te gaan vallen.⁹

Wonen betreft een werkgebied waar de ZRK nog geen eerder onderzoek naar heeft gedaan. Op de begroting van de provincies en in termen van programma's en projecten is het onderwerp (nog) niet groot. Wel is duidelijk een maatschappelijk belangrijk thema. Dit blijkt ook uit een recente peiling: op de vraag over welke onderwerpen de aanstaande 2^e kamer verkiezingen vooral zouden moeten gaan was de woningmarkt het meest gegeven antwoord (45% van de respondenten).¹⁰

Mogelijke invulling

Bij het thema wonen heeft de provincie vooral een regierol. Het ligt voor de hand onderzoek naar "Wonen" dan ook hierop te richten. Onderdelen van de regierol zijn:

- Ruimtelijke ordening: Provincies zijn verantwoordelijk voor het plannen en coördineren van ruimtelijke ontwikkelingen op regionaal niveau.
- Woningbouw: Provincies zijn betrokken bij het beleid omtrent volkshuisvesting. Ze stellen ook de doelen vast voor het aantal nieuwe woningen dat in hun gebied moet worden gebouwd.
- Toezicht: Provincies houden toezicht op de uitvoering van het woonbeleid door gemeenten en kunnen ingrijpen als dat nodig is. In het wetsvoorstel "Versterking regie volkshuisvesting" dat in februari 2023 in consultatie is gegaan, wordt voorgesteld om de mogelijkheden voor de provincie om medebewind uit te oefenen te vergroten. Dit betekent dat de provincie in de toekomst vaker gemeenten kan verplichten meer te bouwen.

⁶ <https://www.dnb.nl/actuele-economische-vraagstukken/woningmarkt/>

⁷ https://www.limburger.nl/cnt/dmf20230719_94439258

⁸ <https://www.rtinieuws.nl/economie/life/artikel/5402121/bouw-bouwvergunningen-nieuwbouw-woningen-huizen>

⁹ <https://www.bnr.nl/nieuws/politiek/10513351/rampjaar-woningbouw-lijkt-aanstaande>

¹⁰ I&O Research, 26 augustus 2023.

<https://065.wpcdnnode.com/ioresearch.nl/wp-content/uploads/2023/08/io-zetelpeiling-augustus-2023.pdf>

Naast oog voor wat de provincie wel kan doen, kan het interessant zijn om de beperkingen goed in beeld te hebben. Trekken provincies niet een te grote broek aan in de woondeals met de rijksoverheid? Kunnen ze die wel waarmaken en wat zijn de randvoorwaarden?

Bij de verder invulling kunnen we inspiratie opdoen uit onderzoeken die de collega's van de Randstedelijke Rekenkamer en de Rekenkamer Oost-Nederland afgelopen jaren hebben uitgevoerd:

Onderzoek Randstedelijke Rekenkamer bij Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland (2019)

- Onderzoeksvraag: Op welke wijze hebben de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland invulling gegeven aan hun regierol op het gebied van wonen en hoe verloopt de uitvoering daarvan?
- Enkele conclusies:
 - o De afstemming tussen de provincie en de gemeenten is op sommige punten niet optimaal.
 - o De provincie stuurt voornamelijk aan de voorkant, via vooroverleg met gemeenten, op de beleidsdoelen. Andere ruimtelijke ordening instrumenten, zoals zienswijzen en reactieve aanwijzingen, worden op het gebied van wonen zeer beperkt ingezet.
 - o Het is in de praktijk echter niet altijd duidelijk hoe de rolinvulling uit het beleid zich verhoudt tot andere overheden en organisaties, waardoor verwachtingen uiteenlopen.
 - o Uitvoering van de stimuleringsmaatregelen nog niet optimaal
 - o Gemeenten zijn hierdoor niet altijd bekend met de mogelijkheden voor provinciale ondersteuning.

Onderzoek Rekenkamer Oost bij Overijssel en Gelderland(2018)

- Onderzoeksvraag: In hoeverre slaagt de provincie er in om haar regierol op het gebied van programmeren van woonaanbod adequaat in te vullen?
- Enkele conclusies:
 - o Strakker sturen op woningbouwprogrammering heeft de overcapaciteit gereduceerd
 - o Kwalitatieve thema's weinig eenduidig uitgewerkt
 - o Regie op regionale woonagenda's binnen de provincie was beperkt

Tot slot over dit onderwerp: uit een onderzoek van de Algemene Rekenkamer (2022) kwam naar voren dat het niet zeker is of de impuls van 1 miljard euro heeft geleid tot meer gebouwde woningen.

Ondermijning

Belang van het onderwerp

Er gaat geen dag voorbij of je leest in de media over georganiseerde criminaliteit en de daaraan gerelateerde ondermijning van de samenleving. Een recent voorbeeld uit de Volkskrant van 28 augustus 2023: "Drugsmaffia biedt 'hulp' aan Limburgse horeca ondernemers die sinds de watersnood problemen hebben."

De ernst van ondermijnende criminaliteit komt goed tot uitdrukking in de gevolgen ervan (die door provincies in eerder genoemd onderzoek worden genoemd): ondermijnende criminaliteit verstoort het openbaar bestuur en vormt een aantasting van legale en institutionele structuren, van het aanzien en de betrouwbaarheid van de provincie en van de legale en de beoogde werking van het samenlevingssysteem. Ongewenste beïnvloeding en ondermijning vormen een risico voor onze democratische rechtsorde. Er is een directe link met ons speerpunt 'weerbare democratie'.

Het belang van een integrale aanpak wordt al geruime tijd onderkend. Zo zijn in 2009 tien Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's) en een landelijke centrum (LIEC) ingesteld. Ze ondersteunen partners bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit. Het zijn samenwerkingsverbanden tussen onder andere gemeenten, provincies, belastingdienst (w.o. de FIOD), nationale politie, douane, arbeidsinspectie en IND. Met als doel samenwerking te stimuleren en de overheid en maatschappij weerbaarder te maken om zo ondermijning tegen te gaan. Strafrechtelijke aanpak is op zichzelf onvoldoende, zodat de laatste jaren stevig wordt ingezet op de transitie naar een samenhangende en ketenbrede aanpak (domein-overstijgende samenwerking binnen en buiten de gemeentelijke organisatie gericht op straffen en preventie).¹¹ Burgemeesters hebben een centrale rol bij de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit, vanuit hun verantwoordelijkheid voor openbare orde en veiligheid en omdat de gemeente het schaalniveau is waar alles samenkomt.¹² Binnen de steeds meer omvattende aanpak van ondermijning zetten provincies in toenemende mate een stap naar voren.¹³ In de lijst met provinciale kerntaken komt ondermijning echter niet voor. Maar het vraagstuk van 'ondermijning' raakt aan verschillende provinciale kerntaken, zoals vitaal platteland, kwaliteit openbaar bestuur en regionale economie. Bovendien heeft de Commissaris van de Koning (CdK), in zijn/haar rol als Rijksheer, een verantwoordelijkheid voor Openbare orde en veiligheid en wat betreft het bevorderen van de door hem noodzakelijk geachte samenwerking tussen verschillende bestuurslagen en heeft de CdK een bijzondere rol als het gaat om de kwaliteit en integriteit van het openbaar bestuur in de provincie.¹⁴ Daarnaast is de CdK verantwoordelijk voor 'weerbare overheid', waarbinnen Veilige Publieke Dienstverlening (VPB), aanpak van ondermijning (o.a. stimuleren verdere bewustwording over en bewaking van ondermijningsvraagstukken binnen de organisatie, uitvoering Wet Bibob).¹⁵

Hoewel 'ondermijning' binnen de provincies niet gepaard gaat met omvangrijke eigen uitgaven, krijgt het politiek-bestuurlijk wel steeds meer aandacht bij zowel Noord-Brabant als Limburg:

- Vanaf 2019 besteedt de provincie Noord-Brabant aandacht aan het tegengaan van ondermijnende criminaliteit, in die zin dat veiligheid en ondermijning voor het eerst één van de hoofdthema's is in het bestuursakkoord 2019-2023 "Kiezen voor kwaliteit; voor de Brabanders van nu en van de toekomst". Dit is vervolgens uitgewerkt in de bestuursopdracht Veilig en Weerbaar Brabant (vastgesteld door PS) met een drietal actielijnen. De ambitie van de provincie en haar partners is om in 2030 gezamenlijk de impact van de ondermijnende criminaliteit op de Brabantse samenleving aanzienlijk te hebben verkleind. In het nieuwe bestuursakkoord 2023-2027 bevestigt de provincie deze ambitie en acties te zullen voortzetten.
- In 2022 is de provinciale bijdrage aan de aanpak van ondermijning in Noord-Brabant geëvalueerd met het oog op het nieuwe bestuursakkoord in 2023. Gesteld wordt dat de provinciale inzet voor een weerbare overheid en tegen ondermijning van het openbaar bestuur de komende tijd verder geïntensiveerd wordt.
- Bij de provincie Limburg is in 2022 een kwartiermaker Ondermijning en Bibob aangesteld die samen met de provinciale organisatie, de RUD, het RIEC, het IPO en andere partners aan de slag is om verder vorm te geven aan de weerbare provinciale overheid.
- In het Coalitieakkoord 2023-2027 van de provincie Limburg is er ook aandacht voor ondermijning. Onder de kop 'Betrouwbare en integere overheid' staat o.a. "Wij ondersteunen nadrukkelijk de inzet van de Commissaris van de Koning in de strijd tegen ondermijning en oneigenlijke beïnvloeding, waarbij de uitvoering van de 'Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur' (Wet Bibob) verder

¹¹ TwynstraGudde, Blog, 22 juni 2022.

¹² Rita Heilbron, 22 oktober 2022.

¹³ TwynstraGudde, Blog 23 april 2023.

¹⁴ NSOB, 2021.

¹⁵ Begroting 2023 provincie Limburg.

wordt geïntensiveerd. (...) Bij het tegengaan van ondermijning hebben wij extra aandacht voor vrijkomende agrarische bebouwing bij de aan-en verkoop van gronden en vastgoed.” Het eerste punt sluit ook aan bij een motie van PS van 13 januari 2023 waarin gevraagd wordt het toepassingsbereik van de beleidslijn Bibob voor vergunningverlening te verbreden en voorstel te doen voor inzet van het VTH-instrumentarium om ondermijning in de Limburgse economie tegen te gaan.

Mogelijke invulling

Vanwege de beperkte uitgave en activiteiten en het gegeven dat het onderwerp nog sterk in ontwikkeling is, is het niet eenvoudig een goed aanknopingspunt te vinden voor onderzoek door ZRK. Binnen rekenkamerland is het onderwerp ook nog niet veel onderzocht, met uitzondering van de rekenkamer Rotterdam (“Onder de radar”, 2021). Er liggen relaties met de onderwerpen VTH en integriteit, die ZRK eerder heeft onderzocht.

Bestaande instrumenten op het gebied van integriteit, de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob) en misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O-beleid) bieden mogelijkheden om dit thema aan te pakken. Die aanpak richt zich op zowel de eigen provinciale organisatie als op het ondersteunen van andere publieke partijen, gemeenten en (beroeps-) organisaties. De meest kwetsbare processen van provincies zelf betreffen subsidies, vergunningen, aanbesteden en vastgoedtransacties. Een mogelijkheid is om het onderzoek van ZRK te richten op een van deze processen.